

LINDHAGENSKA SAMLINGEN

ALLMÄN RÖSTRÄTT

FÖR

MÄN OCH KVINNOR

ENLIGT

HR LINDHAGENS FÖRSLAG

ARBETARPARTIET OCH KVINNORNA

ETT FÖREDRAG 7/3 1906

AF

S. DAHLBÄCK

PRIS 10 ÖRE

AGITATIONSSKRIFT
KVINNORNAS RÖSTRÄTT
UTGIVEN AF
KVINNOR INOM STOCKHOLMS ARBETAREKOMMUN

Ur hr Lindhagens motion till 1906 års riksdag.

Han begär:

»att riksdagen, till förverkligande af den i senare tider allmänt förordade nationella samlingen, måtte nu för sin del antaga hvilande grundlagsbestämmelser om införandet af allmän och lika rösträtt samt för ändamålet besluta följande ändrade lydelse af nedannämnda delar i den kungliga rösträttspropositionen:

Riksdagsordningen.

§ 15.

Valrätt tillkommer enhvar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, som före det kalenderår, hvarunder val äger rum, uppnått tjuguetå års ålder; dock ej den, som står under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

§ 18.

Till ledamot i andra kammaren kan endast utses man, som uppnått tjugufem års ålder samt

äger valrätt inom det län, till hvilket valkretsen eller någon del af densamma hörer; skolande härvid Stockholms stad anses såsom ett län».

Motionen är undertecknad:

»Stockholm den 14 mars 1806.

Carl Lindhagen. Jakob Pettersson. Jacob T. Larsson.

L. Gust. Broomé. Frithiof Söderbergh.

Fr. Berglund. Edvard Wawrinsky.

Knut Kjellberg.»

Hr Lindhagen anför bl. a. följande skäl, som här försetts med några rubriker.

Det finska exemplet.

»I hvarje nations lif gifves det vissa vändpunkter, som beteckna en brytning med det förflutna och begynnelsen af en ny tidsålder. Idéer, som en tid varit vägledande, skola en gång hafva fullgjort sitt värf och omsider lämna rum för nya tankar. Ibland ske dessa omdaningar såsom våldsamma genombrott. Understundom framträda de, gynnade af någon oväntad tilldragelse, plötsligt som en mogen frukt af en långsam utveckling. Sammanhanget finnes visserligen fortfarande, men innehållet och formerna blifva i väsentliga delar andra. Dyliga skenbara språng i utvecklingen äro ofta nödvändiga villkor för en nations hälsa, och de betraktas därför också af efterkommande som folkets största minnen.

Inför en sådan vändpunkt i sin historia står nu Finland, denna utpost mot öster af vår egen nationella kultur. Splittadt och sönderrifvet af tusen besvärligheter fick detta folk slutligen tungt känna den påtagliga faran af nationell förintelse. Hvad inträffade då? Jo, det mäktigt gripande, att folket plötsligt upptäckte, att alla dess medlemmar med lika rätt tillhörde samma samhälle, att de alla behöfde hvarandra och att inga småaktiga uträkningar fingo på något håll skymma bort dessa enkla sanningar. Och denna samling af nationens alla krafter gaf sig, åtminstone i första ansatsen, uttryck, i ett enande kraf att uti konstitutionen taga steget fullt ut från

fyrståndsrepresentation till enkammarssystem med allmän och lika rösträtt utan snaror, för hvarje finsk medborgare, såväl man som kvinna, som fyllt tjuguet år. Detta blef också den finska representationskommitténs förslag.

Nämnda exempel är för oss svenskar något vida mer än en förebild. Det ställer tillika den allvarliga frågan till det gamla moderlandet huru detta skall i jämförelse med dotterlandet förhålla sig, när äfven det förra nu går till lösningen af sin stora medborgarfråga.

Ingen skall kunna förneka, att jnst nu förelegat ett tillfälle för ett verkligt genombrott i vårt land. Det är nämligen lyckligtvis icke så, att en konstitutions beskaffenhet alltid är en mätare af folkets tillstånd. Vår inre andliga och materiella utveckling har gått långt förbi vår konstitution och bidar nu längtansfullt på en omdaning äfven af den senare. Det erfordras endast att något inträffar, som löser de enskilda intressena från deras själfgjorda förpliktelser att hålla fast vid sina ensidiga fördelar. Den allmänna värneplikts införande mognade sålunda i ett slag allt folket för *talet* om den allmänna rösträtten. Atskilligt har sedan inträffat, som borde kunnat mogna det äfven för denna rösträtts *genomförande*.

Unionsupplösningen var nämligen utan tvifvel en stor tilldragelse, och den skedde icke utan att det gick en viss dallring genom hela nationen. Med en styrka som icke förr, hördes från olika håll talet om nationell samling, om allas samverkan för tillvaratagandet af landets olika utvecklingsmöjligheter, om de nya ansatser, som vi nu skulle förenade göra på alla områden. Och händelserna ikring oss i andra länder manade ytterligare att i dessa förehafvanden icke tappa tagen. I Östasien har utspelats en världsrevolution. Och i de gamla länderna rustar man sig på alla håll till ett fullständigt erkännande af medborgarskapet såväl där man för länge sedan genomfört hvad vi först nu skola försöka att åstadkomma, som äfven i länder med åldrigare statskick. Tilldragelserna i Finland äro därvid, såsom redan erinrats, för oss af den största betydelse».

Ingen får ta något på sitt ansvar!

»Men förhoppningarne synas åtminstone i mycket väsentliga delar gå om intet. Man måste till och med spörja sig, om i afseende å den grundläggande rösträttsfrågan ens *någon*

ny och lifgivande impuls hitintills framgått ur de stora orden. Alla partier söka fortfarande främst att hålla känningen med sina gamla positioner, vi räkna ut på öret hvad som kan vinnas ellet förloras och vi föra ånyo fram våra gamla förslag om partiella rösträttsreformer i stället för att enhvar och alla borde komma med hela nationen. Opportunismen pockar nästan till ofördragsamhet, allt stannande i stöpet kallas för historisk kontinuitet, och den samlande lösen för oss alla är, att ingen kan eller får taga något på sitt ansvar. En dylik politik kan vara knepig nog, måhända klok, men knappast obetingadt vislig.

Det kungliga rösträttsförslaget är också framkommet såsom ett sannskyldigt uttryck för den närvarande situationen. Förslaget utgifver sig ej för något annat än det vill vara, nämligen ett lojalt försök att gifva uttryck åt hvad svenska folket för närvarande kan tänkas på sin höjd mäktigt af idealitet. Det är endast ett anbud om en kompromiss, kanske det sista som göres. Därför tiger det äfven anspråkslöst med alla ledande synpunkter. Det hycklar ej heller att bygga på någon medryckande hänförelse hos nationen, utan vädjar praktiskt snarare till dess trötthet på rösträttsfrågan. Och det hvarken kan eller får tala om en god lösning, utan måste begränsa sig till att framhålla vikten af en snar lösning af den samma.

»Orsaken till att vi nu, i strid mot hvad man velat hoppas, ingalunda stå inför något verkligt genombrott i vår nationella utveckling, torde främst bero därpå, att unionsupplösningen sannolikt i verkligheten icke innebar någon så stor pröfning, som det förebars under de upprörda tiderna. Den utropade nationella samlingen var kanske mera en famlande sträfvan att slå vakt om skenet än en sammanslutning omkring de verkliga värdena, och den uppflammande fosterlandskärleken var måhända mera ett utbrott af sårande känslor än en medveten föresats att i det helas intresse offra egna fördelar.

Kanske gifves det äfven en annan bidragande orsak, nämligen brist på tro, tillförsikt och entusiasm i denna sak inom de ledande politiska vänsterkretsarne. För mycken klokhet och beräkning kan ibland just i viktiga afgöranden lamslå själfva framgången, och det kan någon gång vara fruktbarast att taga äfven det ovissa på sitt ansvar. Det är ingalunda alldeles uteslutet, att om från de olika gruppernas sida saken

i tid med kraft och öfvertygelse framförts såsom ett folkligt program, så kunde uppstått en stormflod i opinionen, som sköljt bort svårigheterna. — — — — — Landet hade på det sättet kommit ett stort steg framåt i tiden och kanske en generation besparats mödorna att fullfölja det nu endast påbörjade arbetet.»

Regeringens åtta rösträttsstreck.

»Med denna uppfattning nödgas vi, äfven om det må synas anspråksfullt, nu inlåta oss på en granskning af det kungliga förslaget, bedömdt ur den allmänna och lika rösträttens synpunkt, och finna vi oss därvid föranlåtna, att i fråga om de i förslaget upptagna afvikelserna från nämnda rösträtt eller de s. k. rösträttsstrecken anföra följande».

N:r 1.

Ned med könsstrecket! Äro kvinnorna ej medborgare?

»Det viktigaste och mest omfattande undantaget från den allmänna rösträtten innefattas i kvinnornas uteslutande.

Enligt det åskådningssätt, som väl nu kan anses hafva slagit igenom, böra kvinnorna hafva politisk rösträtt helt enkelt därför, att de äro medborgare. Det är därför obehöfligt att söka utgrunda, om denna befogenhet bör tillkomma kvinnorna såsom en naturlig rättighet eller i följd af dess gagn för dem och samhället. Dessa synpunkter beröra endast olika sidor af samma sak. Det gifves också andra särskilda skäl, hvilka dock äro så ofta framhållna, att de ej böra här upprepas.

Många äro emellertid äfven invändningarna emot saken. De sammanstämman därutinnan, att de framföras i lika mån från alla af *män* sammansatta partigrupper. Man kan här också verkligen åberopa sig på en historisk kontinuitet. För hvarje steg, som under det gångna århundradet tagits i syfte att gifva kvinnan samma rättsställning som man, har nämligen förespåtts de största faror, hvilka sedan lika regelbundet utblifvit. Naturligtvis måste frågan nu genomgå samma skärslid, när det gäller att åt kvinnorna eröfra politisk rösträtt.

En gammaldags hederlig invändning är, att kvinnans kallelse skulle hotas af den nya ordningen. Det kan ligga något under detta, ifall man vill återföra människorna till en isolerad naturtillvaro, frigjord från allt samfundsförtryck. Men denna möjlighet kan i våra dagar icke vidare komma med i räkningen. Tiden går obevekligt mot allt större social samhörighet och kvinnorna måste följa med lika väl som männen. Under sådana förhållanden bör man förstå, att meningen icke är att kvinnorna skola öfvergifva sina dagliga sysselsättningar, lika litet som männen sina, därför att man vill gifva dem något inflytande på de lagar, under hvilka de skola lyda. Meningen är tvärt om att bereda dem tillfälle att bidra till skapandet af bättre förutsättningar för att kunna på bästa sätt fullgöra sin kallelse.

Bakom denna dyrkan af kvinnans kallelse gömmer sig ofta en ganska vidt utbredd ringaktning för kvinnan, särskildt såsom samhällsmedlem. Därpå att hon saknar politiska rättigheter, sluter man sig till att hon ej heller är värdig att erhålla dem. En ändring i det bestående skulle därför i ett slag höja hennes anseende och därmed jämna vägarne för hennes arbete på olika områden.

Den kanske mest djupliggande orsaken till motståndet är dock, låtom oss erkänna det, fruktan från männens sida för verkningarne af kvinnas politiska myndighetsförklaring.

Man oroar sig ibland på vänsterhåll för att den kvinnliga rösträtten skall allt för mycket blifva en s. k. konservativ garanti, och därmed söker man äfven så godt man kan att bibringa de konservativa denna föreställning. Men detta gör ej något intryck på en mängd högermän. Tvärt om befara dessa, att händelserna skola kunna utveckla sig i motsatt riktning. Kvinnan framstår dock såsom något nytt och ovisst i politiken. Man finner sig ej förvissad om att hon med sitt mera rörliga sinne skall, ens om hon närmast tillhör de konservativa, alltid vara i stånd att inse och orubbligt fasthålla uträkningar om sin personliga fördel af det bestående. Och den okufliga energi, hvarmed kvinnorna hängifva sig åt ett förehavande, ingifver betänkligheter, att just de ofta lätt skola låta föra sig längre, än som vore förenligt med hvad man kallar en lugn och sund samhällsutveckling.

Bland vänstergrupperna såge man ju icke ogärna, att dessa senare farhågor besannade sig. Men mången finner som sagdt, att detta icke heller är så alldeles säkert. Och pinad

af denna ovisshet öfverlämnar man sig på åtskilliga håll till en obehärskad och dogmatisk fruktan, att kvinnorna skola förhindra, ja kanske omintetgöra reformarbetet.

Bland liberalerna har den kvinnliga rösträtten visserligen för närvarande måhända sina flesta uppriktiga anhängare. De hafva ju också, åtminstone hitintills, haft stor frihet att spekulera äfven uti så kallade ideologiska problem. Och en mängd af deras kvinnor sympatisera starkt med rörelsen och påverka männen. Men i dessa läger påträffar man också de värsta pessimisterna. En stående betraktelse bland dessa män är, att företrädesvis kvinnor besöka kyrkorna och bönhusen och därpå drager man utan vidare den hastiga slutsatsen, att de äfven i politiken skola gå i ledband af prästerna, hvilka ju är det värsta mången liberal öfverhufvudtaget kan tänka sig.

Arbetarepartiet åter har sedan länge kvinnans rösträtt på sitt officiella politiska program, starka sympatier finnas inom många kretsar i partiet jämväl för sakens förverkligande, och kommer det någon gång därhän, så har nog partiet särskilda möjligheter att äfven lägga kraft i rörelsen. Men hitintills har det stora organisationsarbetet uppslukat lejonparten af intresset. Efter mycket arbete är det kommet därhän, att man nu någorlunda vet, hvar man har sina män. Men att då plötsligt släppa fram kvinnorna, om hvilka man ej har andra erfarenheter än de stora svårigheterna att organisera dem, synes mången icke tilltalande. Och då därtill kommer, om man får tro utsagor från arbetarekretsar, att ringaktningen för kvinnan inom dessa för närvarande ingalunda är mindre utan kanske mera utbredd än inom öfriga klasser, så kan man förstå, att äfven inom arbetarepartiet den kvinnliga rösträtten på åtskilliga håll icke uppbares med någon vidare hänförelse.

I den nuvarande situationen taga hos många dessa farhågor sig uttryck i en verklig förskräckelse till och med för allt tal om kvinnlig rösträtt. Det ser nästan ut som om man vore rädd för att vi skulle få den. Och ingenting bevisar bättre än detta, hur frågan på sista tiden mognat för sin lösning.

Det ligger väl uppenbart för alla, hur lyckligt för saken det varit, att kvinnorna icke lyssnat till dessa dåliga råd, som ständigt manat dem att för sin egen saks skull hålla sig undan. De hafva i stället visligen följt exemplet af männen, som aldrig i egna angelägenheter gå till väga på det sättet. Man får nu också ständiga bevis på hur nyttigt alla dessa i rätt tid och på rätt ställe gjorda påtrycknin-

ningar och erinringar verkat i syfte att föra frågan framåt i alla vederbörandes sinnen. Fortfarande gäller sålunda tillse, att den ej blir glömd, utan att det framtvingas ständigt nya uttalanden och löften till förmån för densamma.

Man må icke heller förundra sig öfver att de målmedvetna kvinnorna vilja hafva sin rösträtt just nu. De finna af skäl, som ofvan utvecklats, att ett enastående tillfälle till genomförandet af en verklig rösträttsreform, som skulle rycka kvinnorna med, nu föreligger och kanske icke på länge återkommer. De inse också, huru kvinnorna i allmänhet genom vunnen medborgarrätt skulle i ett slag ryckas upp ur likgiltighet och okunnighet, och de känna lifligt, hvilket fruktbarande inflytande detta skulle utöfva på kvinnornas arbete i sin kallelse och hvilken förlust det vore för nationen att ytterligare en lång tid framåt undvara alla de värden, som kunde framgå ur en dylik uppräckning.

Förespeglingarne, att kvinnorna snart skola få rösträtt sedan männens rösträttsfråga slutligen ordnats, misstro de i hög grad. De åberopa vissa erfarenheter från England och Nordamerikas Förenta stater om svikna löften i detta afseende och anse, att de få en ännu svårare ställning, när de hafva ett färre antal tillbakasatta att vara solidariska med. Det kan nu visserligen tänkas, att i vår tid löfena skola infrias något fortare. Och alltid kommer det en tid, då vi, därför att saken är genomförd rundt omkring oss, omsider nödgas ärolöst följa efter. Men sannolikt är, att om männens rösträttsfråga nu löses ensam, skall från många håll krävas lugn och ro en lång tid framåt. Eller också väckes frågan snart nog med en viss framgång i riksdagen, men helt visst komma då båda kamrarna att stanna i olika beslut beträffande reformens omfattning, hvarefter alla ledamöterna gå hvar och en åt sitt håll nöjda och belåtna, att de gjort hvad de kunnat.

Mången motståndare till kvinnans rösträtt sätter sina förhoppningar till behovet af en utredning, hvarigenom saken kunde undanskjutas. Det är dock ett stort misstag, om man tror att någon utredning erfordras af den omfattning, att frågan ej kunnat redan nu lösas. De förut väckta motionerna om utredning af den kvinnliga rösträttsfrågan syftade närmast till att bereda sinnen för själfva saken samt skattade därför åt det antagandet, att man likaväl om kvinnorna som om männen önskade uppgifter, huru de röstberättigade grupperade sig i olika yrken och åldrar med flera dylika undersökningar.

Skola emellertid äfven kvinnor erhålla allmän rösträtt — och om något annat kan det ej blifva fråga — så är en dylik undersökning utan praktiskt ändamål. En ingående utredning i detta afseende lärer ock ställa sig onödigt dyrbar, under det däremot vissa allmänna grunddrag skulle kunna redan nu ur tillgänglig statistik utan omgång åstadkommas.

Till äfventyrs kan från ett eller annat håll väntas den invändningen, att civillagens bestämmelser om mannens målsmansskap kunna lägga hinder i vägen för gift kvinna att erhålla politisk rösträtt. Detta skulle då undanskjuta hela reformen, ty naturligtvis bör det ej ifrågakomma, att den gifta kvinnan skall erhålla medborgarrätt senare än den ogifta. För denna invändning finnes dock ingen hållbar grund. Röstning vid riksdagsmannaval har intet sammanhang med äkta makars egendomsförhållanden, och gift kvinna kan således tilläggas valrätt, oafsedt hur dessa förhållanden äro ordnade. Mannens målsmanskap har dessutom i synnerhet under senare tider blifvit ett alltmer föråldradt rättsbegrepp, som undergräfts på många sätt af den nyare lagstiftningen. Gift kvinna har tillagts den ena befogenheten efter den andra såsom myndig person, såväl på det privaträttsliga området som i det offentliga lifvet. Hon kan således nu faktiskt sägas vara myndig med företrädesvis de undantag, som betingas af mannens lagstadgade förvaltningsrätt öfver boet. En åtgärd, som nu tillade henne ytterligare en ny befogenhet utöfver de många, som hon redan erhållit, skulle i hvarje fall innefatta ett naturligt fortskridande på den väg, hvarpå man redan inslagit. Äfven i Finland står ännu stadgandet om mannens målsmansskap kvar i lagen, men vid den nu påbörjade rösträttsreformen i detta land har man varit fullt enig om att detta ej kunde utgöra något hinder att tillerkänna valrätt äfven åt gift kvinna.

Till sist några slutord. Den allmänna rösträttens princip är att samla alla medborgare till ett arbete för deras eget och det allmännas bästa. Då kvinnorna äfven äro medborgare och hafva intressen att bevaka, måste de vara med. Verkningarne af den kvinnliga rösträtten är det då tämligen lönlöst att söka utgrunda. Sannolikt skola kvinnornas svagare sidor likaväl som männens mindre tilltalande egenskaper ibland göra sig ofördelaktigt gällande. Mången hoppas, att kvinnorna å andra sidan skola föra med sig ett nytt befruktande sinnelag och praktiskt sinne i politiken. Kanske skall detta i mycket visa

sig vara en illusion. Men visst är däremot, att äfven kvinnorna i längden skola sträfva att afhjälpa de missförhållanden, hvarunder de själfva lida. Och då dessa missförhållanden icke äro mindre än männens utan i en af de senare närmast för sina behof skapad samhällsordning kanske ännu större, så behöfver man icke befara, att kvinnorna ej skola ådagalägga tillräcklig reformvänlighet.

Särdeles oriktigt synes det vara att, såsom ofta sker, söka misstänkliggöra kvinnornas kraf såsom ett ensidigt feministiskt sträfvan. *Kvinnorna fordra ju icke rösträtt blott för sig utan för alla medborgare.* Den, som härvid står emot dem och arbetar för rösträtt enbart för män, skattar snarare åt en ensidig maskulin härslystnad. Man må alltid ihågkomma de bekanta orden: *»antingen har ingen människa medborgerliga rättigheter eller också hafva alla det; och den, som röstar emot en annans rätt på grund af dennes olikhet i religion, kön eller ras, har från denna stund afsvurit sig sin egen rätt».*

N:r 2.

Vänsterregeringens fattigstreck.

»Detta rösträttsstreck kan ingalunda inför en modärn social uppfattning försvaras. Det rätta vore ju, att samhället beredde hvarje medborgare, som i följd af oförmåga till arbete eller eljest lider brist på det nödvändiga, erforderliga hjälpmedel såsom en rättighet. Och till detta mål syfta de nutida sträfvandena att genomföra olycksfalls-, invaliditets- och åldersdomsförsäkring.

Men i stället utgår hjälpen för närvarande såsom fattigunderstöd, som betraktas såsom en nådegåfva. Och detta tager sedan lagstiftningen fariseiskt till förevändning för att beröfva dem, som mottagit understödet, medborgerliga rättigheter. En understödstagare t. ex., som arbetat träget utan att detta arbete tryggt honom vid sjukdom eller i ålderdomen, har dock samhället snarare en skuld till. Hans erfarenheter och intresse borde ock kunna vara ägnade att låta honom om någon få sitt ord med i frågan om bestämmandet af behofven och bristerna i samhällsordningen. Särdeles orimligt verkar fattigstrecket, då understödstagarna ej åtnjuta full försörjning utan hjälp allenast med någon del af underhållet eller endast tillfälligt understöd. Det ofvan omförmälda finska förslaget

utesluter också erhållet fattigunderstöd såsom grundande obehörighet att utöfva valrätt.

Af förut anförda skäl synes oss emellertid fattigvårdsstrecket principiellt oriktigt. I ett fall torde det dock böra för närvarande bibehållas. Den, som »åtnjuter full försörjning, hvilken ej blott tillfällig är» står nämligen enligt fattigvårdsförordningen under fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt, och detta innefattar i tillämpningen väsentligen ett verkligt omyndighetstillstånd.

En sådan understödstagare bör därför för följdriktighetens skull lika litet som en omyndig förklarad erhålla valrätt. Bland dem, som sålunda skulle förlora valrätt, befinna sig visserligen äfven oförvitliga personer, hvilka intagits på kommunala försörjningshem eller dylika inrättningar. Mot dem skulle ju enligt hvad ofvan framhållits en viss orättvisa begås. Rättelse synes dock här riktigast böra ske genom upphäfvandet af fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt för dylika personer. Men kanske intaga de, såsom sakerna nu äro ordnade, en särdeles osjälfständig ställning.

Däremot skulle den husbonderätt, som fattigvårdsstyrelse enligt fattigvårdsförordningen äger öfver understödstagare jämväl i vissa uppräknade fall, där styrelsen saknar målsmansrätt, icke leda till förlust af valrätt för understödstagaren lika litet som husbonderätt enligt legostadgan medför dylik förlust för tjänstehjon».

N:r 3.

Excellensen Staaffs dubbla utskyldsstreck.

»Detta streck innefattar till en början ett afsteg från den lika rösträtten. Den leder nämligen till, att de fattigare skattbetalande medborgarne lättare oförskyldt förlora sin rösträtt än de, som äro befriade från utskylder och de, hvilka befinna sig i den förmögenhetsställning, att de lättare kunna betala sina utlagor. Det leder vidare till, att de medborgare, hvilkas arbetsförtjänst är växlande och osäker, lättare förlora sin rösträtt än de, som hafva en säkrare inkomst, medan de förre under arbetsbrist ofta ej kunna betala den skatt, som pålades dem efter deras inkomst, då de hade arbete. I fråga om kommunalutskylder gäller dessutom, att de äro mycket olika i skilda kommuner, från högelingen tyngande till inga alls.

För vår del anse vi emellertid af anförda skäl, att utskyldsstrecket bör utgå, helst man därigenom äfven befrias från förenämnda öfvervägande rörande streckets inverkan på gift kvinnas valrätt».

N:r 4.

Konkursstrecket.

»Enligt förslaget skall den, som »är i konkurstillstånd» ej få utöfva valrätt. Med nutida rättsuppfattning är det dock ganska svårt att förstå, hvilka viktiga anledningar tvinga till att fränkänna en konkursgäldenär rättighet att i en för hans konkurs så främmande angelägenhet som riksdagsval göra äfven sin uppfattning gällande. Föreskriften är utan tvifvel ett kvarstående uttryck för en gången tidsåskådning, enligt hvilket insolvens likställdes med vanfrejd och äfven kunde föranleda till ett slags frihetsstraff i den s. k. bysättningen. I viss mån hämtar föreskriften sannolikt sitt stöd också däraf, att en konkursgäldenär möjligen kan sägas vara i vissa afseenden omyndig. Men något verkligt förmyndarskap är dock konkursgäldenären obestriddligen ej underkastad. Förenämnda finska förslag innehåller också i sitt ena alternativ allenast, att valrätt ej tillkommer »den som afträdt sin egendom till sina borge- närsers förnöjande, intill dess han sin stat beedigat», och enligt det andra alternativet är hvarje konkursstreck uteslutet.

För vår del finna vi emellertid af ofvan angifna skäl konkursstrecket böra utgå, helst därigenom äfven undvikas alla juridiska utläggningar om gift kvinnas ställning till densamma».

N:r 5.

Förmyndarskapsstrecket.

»Att den, som för vanvett är under förmyndare ställd, ej lämpligen kan utöfva valrätt, är själfallet. Hvarför däremot ej en omyndig förklarad, som är vid sina sinnens fulla bruk, skall få rösta på riksdagsman lika väl, som han får själf upprätta sitt testamente, är nog mera svårt att fullt tillfredsställande förklara. Mången låter sätta sig under förmyndare blott för, att han anser sig vara af sjukdom eller annan förlåtlig orsak förhindrad att ensam sköta sina affärer. Kvinna äger dessutom enligt lagen det privilegium, att när som helst utan

uppgifven anledning begära sig i omyndighetstillstånd. Ett fullständigt genomförande af detta streck blir emellertid en nödvändighet, om man skall upprätthålla den allmänna uppfattningen, att valrätt bör tillkomma myndig person och ej omyndig.

I händelse man ansåge, att mannens målsmanskap öfver hustru vore att jämnställa med ett vanligt förmyndarskap, borde man naturligtvis utsätta en bestämd förklaring i lagtexten, att gift kvinna undantages från detta streck. Såsom förut framhållits, innebär målsmanskapet dock ej och allraminst i sin nuvarande begränsade omfattning, hvad man i lagen benämner förmyndarskap. Något dylikt förtydligande erfordras därför ej. Det omnämnda finska förslaget, som gifver valrätt äfven åt gift kvinna, innehåller också utan reservation, att valrätt ej tillkommer »den, som står under förmyndarskap».

N:r 6.

Värnpliktsstrecket — exercis och rösträtt.

»Detta streck har ju egentligen tillkommit i ändamål att för åtskilliga ledamöter i Riksdagen bereda en brygga, på hvilken de kunde komma öfver äfven till den allmänna rösträtten. Det lär dock sakna motsvarighet i något annat lands konstitution och hörer ju strängt taget ej heller hit. För den kvinnliga rösträtten utgör detta streck visserligen ej något hinder. Äfven män, som äro odugliga till värnplikt, få valrätt och till kvinnornas fördel kan ju åberopas, att de såsom mödrar också fullgöra sin betungade värneplikt till samhället. Men i ett valsysteem, där kvinnorna äro med, framstår ännu bjärtare det konstruerade i förevarande stadgande. Vi anse därför, att fullgjord värneplikt ej bör bibehållas såsom villkor för valrätt, helst detta äfven leder till oegentlighet, därest valrättsåldern såsom vi nedan förordat bibehålles vid tjuguet år».

N:r 7.

21 år i stället för 25.

»En åldersgräns måste naturligtvis alltid finnas. Frågan är blott, hvar den bör sättas. En svensk medborgare är nu vittnesgild vid 15 års ålder, fullmyndig inför strafflagen vid

aderton års ålder och uppnår civilrättslig myndighet vid tjuguetta års ålder. Det låter ju då också väl säga sig att, såsom förslaget innehåller, den politiska myndighetsåldern sättes ännu ett steg högre. Det åberopade finska förslaget ger emellertid valrätt åt den, som fyllt tjuguetta år, och utvecklingen i alla länder synes alltmer gå i riktningen att likställa den civila och politiska myndighetsåldern. För närvarande gäller äfven hos oss nämnda valålder, hvadan med den föreslagna förändringen skulle tillika inträffa, att många som förut ägt och utöfvat valrätt skulle förlora densamma. Den föreslagna höjningen af åldern har slutligen visat sig väcka missnöje i vida kretsar, hvilket ju också är något, som man särskildt vid en nationell samling bör undvika. Vid öfvervägande af alla dessa omständigheter hafva vi nu kommit till den uppfattningen att vid en slutgiltig rösträttsreform gällande valålder helst bör bibehållas».

N:r 8.

Vanfrejdsstrecket.

»Så länge stadgandet om förlust af medborgerligt förtroende ännu icke, såsom från många håll påyrkats, blifvit fullständigt afskaffadt, är det ju förklarligt, att man finner den, som är fränkänd dylikt förtroende, ej böra få deltaga i riksdagsmannaval».

Valbarheten. Regeringen har kvar bostadsbandet.

»Beträffande *valbarheten* till riksdagsman, så saknar det nog i detta fall all praktisk betydelse att bestämma annan ålder för valbarhet än för valrätt. Men allmänna meningen är nu den, att så bör ske, och motsvarighet därtill finnes ju i föreskrifter om uppnådda tjugufem år såsom villkor för rätt att utöfva en del andra befogenheter.

Det är klart, att inrymmandet af politisk rösträtt åt kvinna förr eller senare måste leda till, att hon äfven förklaras valbar till ledamot af representationen. Önskligt kunde ju synas, att dessa frågor löstes samtidigt, på sätt som skett i det förenämnda finska förslaget, som bestämmer, att enhvar valberättigad, således äfven kvinna, som före valåret fyllt tjugufem, alternativt tjugufyra år, är valbar till »landtdagsman». Då emellertid de för sitt medborgarskap intresserade svenska kvin-

norna själfva, förmodligen af opportunitetsskäl, ännu ej uppställt detta kraf samt den allmänna meningen sannolikt för närvarande icke alls skulle kunna förlika sig med en sådan nyhet, så torde det vara för saken gagneligast att nu inskränka sig till att på detta sätt börja varligt varsla om hvad som en gång nog skall komma.

I fråga om *bostadsbandet* kunna ju flera goda och vägande skäl åberopas för att ej ovillkorligen binda valbarheten vid valkretsen. Afgörandet beror ju alltid ytterst på valmännen, hvilka böra kunna betros att välja den de önska till sin representant oberoende af dennes boningsort. Mångenstädes i utlandet är bostadsbandet alldeles upphäfdt, hvilket ock föreslagits i det åberopade finska förslaget. Då emellertid motståndet mot ett fullständigt upphäfvande af bostadsbandet synes vara mycket stort los oss på grund af de befarade olägenheterna däraf samt det i viss mån utgör en styrka för en representation, att dess ledamöter i allmänhet företräda insikter och erfarenhet om de olika ortsbefolkningarnes förhållanden och uppfattningar, så föreligger ju anledning att nu till en början försöka blott delvis beträda denna väg. Särdeles lämpadt för nuvarande förhållanden synes då kunna vara att upptaga 1905 års rösträttspropositions förslag, i den mån det band valbarhet vid bosättning inom länet. Då det förekommer, att småstäder, belägna inom olika län, måste sammanföras till en valkrets, så kräfver i dylikt fall konsekvensen att utsträcka bostadsbandet till de län, till hvilka någon del af valkretsen hör.

Till sist må framhållas, hurusom en verklig nationell och demokratisk samling utan tvifvel kräfver *enkammarsystem*. Denna fråga föreligger dock icke hos oss. Man blir därför också förhindrad att, såsom i Finland, söka mot proportionella val i ett enkammarsystem utbyta den särskilda representation för de konservativa intressena, som förefinnes i Finland i form af ständsrepresentation och hos oss i en med den andra kammaren lika berättigad första kammare».

Arbetarpartiet och kvinnorna.

Af *S. Dahlbäck.*

Enligt uppgift från partistyrelsens expedition räknar partiet i nuvarande stund omkring 65,000 medlemmar och bland dem, enligt senaste fullständiga rapporter — för andra kvartalet 1905 — 5,028 kvinnor.

Partiets styrka kan ju likväl med ganska mycket skäl beräknas också efter fackföreningsrörelsens omfång, på grund af den nära faktiska samhörighet som helt naturligt finns mellan den politiska arbetarrörelsen och äfven de fackorganisationer som icke formellt anslutit sig till platsens arbetarkommun. Fackorganisationerna åter (inom landsorganisationen) räkna i närvarande stund omkring 93,000 medlemmar och bland dessa något öfver 6,000 kvinnor. De 5,000 kvinnorna inom partiet få ej adderas till de 6,000 inom fackföreningarna utan partiets 65,000 medlemmar finnas så godt som alla äfven inom fackföreningarnas medlemsantal 93,000, och de 5,000 kvinnorna i partiet äro nästan de samma som motsvarande antal af de 6,000 inom fackföreningarna.

Således 5,000 af 65,000 eller 6,000 af 93,000, hvilket man vill; dessa siffror åskådliggöra *en* sida af ämnet: »arbetarpartiet och kvinnorna».

Siffrorna nämnas icke enbart till tjänst för den del af den ärade publiken som står utanför partiet. Förhållandet är det att högst få ens inom partiet ha någon reda på hur de kvinnliga partimedlemmarnas antal ställer sig till männens. Bokföringen är för öfrigt ej så inrättad att den lämnar någon könsstatistik utan särskildt besvär.

Då antalet kvinnor inom arbetsklassen i dess helhet gifvetvis är, likasom inom andra samhällslager, ungefär lika stort

eller snarare något större än männens, så ligger ju däri en fråga hvarpå den anmärkta missproportionen inom arbetarpartiet beror?

Fastän frågan är nästan för enkel att upptaga, så är det nog ej minst denna missproportion som brukar på ömse sidor förbises eller misstolkas vid argumentering för och mot i saker som röra hvad som af partiet bör göras för kvinnorna.

Att kvinnorna inom partiet äro få, beror antagligen främst därpå att arbetarhustrurna och största delen af arbetarnas andra kvinnliga anförvanter — döttrar, systrar, mödrar (och kusiner i vidsträcktaste mening) — äro bundna vid hemmen, och därför icke fackföreningsvägen komma in i partiet.

De kvinnliga partimedlemmarnas fåtal beror väl vidare därpå att de vid hemmen bundna kvinnorna högst sällan komma på den tanken att arbetarekommunerna stå öppna äfven för dem, genom årskort — där sådana brukas, som nog ej är öfver allt. Vidare därpå att deras manliga stöd högst undantagsvis erbjuder sig att betala deras medlemskap i arbetarkommunen. Vidare därpå att det manliga stödet tvärtom i regeln skulle knorra mot en sådan utgift och finna den ötverflödig. Vidare därpå att han öfver hufvud tagit äfven finner det onödigt att hans kvinnor skulle springa på möten, dess mer som han, den allvetande, också vet att hans kvinnor ingenting förstå af mötena och aldrig heller kunna lära sig förstå någonting så bildat och invecklat. Vidare därpå att *han* talar ju och beslutar för sig och sin familj lika bra och bättre än familjen kunde göra själf, menar han. Slutligen därpå att hustrun, dottern, modern eller systemen behöfs ju hemma för att se om huset, och det framför allt just medan han själf är ute och sköter statens och kommunens angelägenheter, vare sig i Folkets Hus eller på krogen eller annanstans.

För alla dessa skäl ser han naturligtvis inte att samma skäl just bidraga till den ganska regelmässiga otrefnaden hemma, bestående däri att hustrun, systemen och dottern verkligen icke alls förstå en hel del som intresserar honom, men passerar utanför hemmets väggar och ligger utanför det enklaste af själfva den ekonomiska existensfrågan. Och skulle han mot förmodan se det, så tänker han nog som så: en ändring leder alltid till någon *oreda*, men osäkrare är om mina kvinnor skulle kunna bli lika bildade som jag själf medan jag ännu är vid krafter att orka höra på dem. Därtill kunde behövas en hel generations ändrade vanor, tänker han. Kanske flera

generationers hopade bemödanden. Ja, det vill säga, allt detta *tänker* han ju icke alls; han bara känner det på sig. Af den enskilde mannen, paschan i hemmet, är därför ej så mycket att vänta i fråga om medvetet bemödande att vända kvinnornas intresse äfven något utåt, utanför hemmen.

Denna uppgift måste därför vara en samhällsfråga — på så sätt att det allmännas bästas verkställande organ, det må nu vara fråga om staten eller organisationer inom staten, sticker ett betsel i munnen på den manliga familjeförsörjaren, äfvensom på de minst lika istadiga ungarlarna, och får dem på väg i riktning mot framtidens allmänna bästa. Männen få lof att både styras och spurras till intresse för kvinnornas intellektuella höjande, äfven om detta ej skulle hinna ske på några månader.

Männen få lof att tvingas en smula i denna riktning — *därför* att kvinnan behöfs ej blott inom, utan äfven utanför hemmet. Hon behöfs där först och främst för att utvecklas, därefter och i samma mån för att med sin särskilda art af begåfning göra betydande insatser till ett drägligare samhällstillstånd.

Ungefär det följande sägs härom i en fackförbundstidning:

»Det lär vara obestriddt att mannens begåfning på så godt som alla områden af det arbetsfält där något hörbart erkännande finns att få, visar sig öfverlägsen kvinnans. Till och med kokkonsten lär ju under mannens händer frambringa sina skönaste skapelser.

Men hur tar det sig ut det stora hela, som det manliga släktets särskildt intellektuella begåfning har frambragt?

Mannens nyaste stora verk, och det nog så gammalt ändå, är den västerländska kulturen, hvars verkliga hufvuddrag vi böra känna till eftersom arbetarrörelsen vill vara dess målmedvetna motståndare. Denna kulturs betydligaste kännemärke är: att inför dem som ha andel i dess förmåner d. v. s. inför dem som ha någon egendom, består den enda verkliga orätten i några enklare former af *tjufnad*, och den enda verkliga dygden i sådan slags *tjufnad* som därigenom att den är mera invecklad, kan leda till ekonomiskt oberoende utan afsevärd fara för bakslag.

En af de värsta farorna för arbetarrörelsen är verkligen den, att arbetarne i samma mån de kunna få tillfälle förvärfva egendom, komma att bestiga samma specifikt manliga kulturplan.

Kvinnans förstånd är i regeln icke lika klart, men heller icke lika kallt som mannens. Vore det ej tid på att försöka få in henne i ett medbestämmande om samhällets angelägenheter, att därigenom först och främst uppfostra henne till någon förståelse för de bedrägligheter som försiggå utanför hemmets fyra väggar och att försöka räkna med att därefter skall hon, som i alla fall visat sig kunna inrätta hemmen så att man, hustru och barn icke lefva för att ömsesidigt bestjåla hvarandra — kunna införa något af hemtrefnaden äfven i samhället.»

Så långt citatet.

Som sagt, dessa och andra åt samma håll visande synpunkter måste det allmännas bästa förespråkare göra gällande mot stora massan af det härskande könets, männens, oreflekterade fördomar. Hur gör den borgeliga staten? Den gör som vanligt ingenting där något finns att göra, utan gör om igen ideligen hvad som är gjort förut.

Hur gör arbetarpartiet? — och nu särskildt i rösträttsfrågan? Det socialistiska arbetarpartiet, som framför alla andra partier lofvat oss och mänskligheten att sätta likhetstecken mellan medborgarrätten och människorätten!

Det var *ledning* mannen behöfde för att förmås dela med sig något åt kvinnorna af den privilegierade kastens fördelar. Inom ett parti af 60,000 män mot 5,000 kvinnor var det dessutom gifvet att denna ledning borde vara särdeles handfast. Motsatsen till hvad som bort och borde ske, skulle däremot äga rum om partidisciplinen och partiets agitationsmöjligheter utnyttjades för tillbakahållande af kvinnornas rätt.

Ett exempel just för i dag på ett sådant missbruk särskildt af partipressen: i dagens nummer af Social-Demokraten, i en stor anonym ledare på första sidan under rubrik »Strejklagsstiftning — kvinnorösträtt — antisemitism» läses bl. a. följande: »Det är att gå den politikens ärenden, till undanskjutande af arbetarnes rösträttskraft, som en grupp feminister äfven inom vårt eget parti fordrat de socialdemokratiska riksdagsmännens medverkan. Hr Lithander har skyndat att illustrera hur rätt dessa gjort i att säga nej.» — Straxt bredvid i tidningen finns rubriken »Kvinnorösträtt och första kam-

marveto i skattefrågor» med lämpliga utdrag af somligt och sorgfälliga utslutningar af annat ur den Lithanderska motionen. Därefter följer i tidningen rubriken: »Åkarps- och klasslagarna framme igen. Lithander en dum och fräck interpellant.»

Åkarpslagar, Lithanders ärenden, antisemitism, klasslagar, första kammarveto, strejklagstiftning — det är den inbäddning som Socialdemokraten för i dag finner opportun för kvinnornas rösträttsfråga. Hur många dagar dröjer det innan man inom partikretsar får höra att hr Lithander bekostar den kvinnliga rösträttsrörelsen? För mig skulle han för öfrigt mycket gärna få göra det, äfven om villkoret vore att hans porträtt med inskrift skulle upphängas på rösträttsbyråerna.

Medan siffrorna 60,000 och 5,000 nyss varit på tal, passar det att göra en liten mellansats; en påminnelse till karlarna inom partiet, som bruka dunka med sina applåder åt alla krokben för kvinnornas rösträttskraft: spegla er ridderlighet i de siffrorna och tänk närmare på värdet af den folkvilja, gu' bevars, som på så sätt söker sig uttryck.

Det som hittills sagts må utgöra en fotställning, ett presenterfat till specialfrågan för dagen:

Hvarför kan ej den socialdemokratiska riksdagsgruppen, nu ännu mindre än förut, förmås att i rössträtts-saken följa arbetarpartiets politiska dagsprogram, ånyo fastställt af 1905 års partikongress och så lydande:

»Allmän, lika och direkt rösträtt vid politiska och kommunala val för till myndig ålder hunna medborgare, utan någon af könsskillnaden betingad olikhet».

Social-Demokraten för i dag tillkännager i själfva mötesnotisen: »På grund af det samtidigt pågående riksdagsarbetet torde icke någon af partiets riksdagsmän bli i tillfälle närvara vid mötet».

Den uppställda frågan kan nog besvaras ändå, och jag förutskickar att den tillhör offentligheten, icke blott partikretsarna. Den stackars klasskampen, detta aktningsvärda men i tid och otid missbrukade gamla ök, får inte hinderslöst exploateras af vårt partis målsmän på det sätt att så snart det är fråga om en förfuskning af vårt partis bärande idéer eller fråga om att göra bakfram praktisk politik, så måste detta för »klasskampens» skull hållas undan för allmänheten.

Tvärt om, arbetarpartiet har samma mänskliga skröplighet som alla andra samfund, en skröplighet som består i rent af ett lifsbehof af offentlig kritik både inifrån och utifrån. Idéernas bärare tröttna alltid att bära på idéerna om ridån är nedfälld mellan scenen och salongen. Och på parkett sitta i regeln några farliga, och därigenom ofta nyttiga kritici. Det sista är dock tyvärr föga sant här i Sverige, ty en jämmerligare och okunnigare kritik än den som journalistiken består åt arbetarpartiet får man söka efter. Det är rent märkvärdigt hur den lyckas undgå att syssla med det sjuka i partiet och under hvilket oväsen de slöa knifvarna skrapa på arbetarörelsens friskare punkter. En utifrån kommande, väl underbyggd, talangfull kritik med några vyer att tala om, vore enligt mitt anspråkslösa förmenande en af de bästa häfstänger för lyftande af arbetarpartiet upp på det plan där det enligt sina bärande idéer bör röra sig.

På detta plan rör sig tydligen icke vår riksdagsfraktion i det bekanta svaret till kvinnorna. Hvarför ett så ansträngt bemödande att slippa ifrån vårt politiska rösträttsprogram, ett program som likväl skulle vara blott medlet för dagen, ett af medlen för att uppnå ett dragligare samhällsskick!

Riksdagsgruppen börjar med faran för »formella invändningar med hänsyn till ännu gällande stadganden om mannens målsmanskap.»

Men mannens målsmanskap för hustrun föreskrifves ju i allmän lag, icke i grundlag. Sker en grundlagsändring af de politiska rösträttsbestämmelserna som förklarar kvinnan personligen valberättigad, så är ju målsmansskapet i *den delen* upphäft. Detta är så enkelt att man kan förstå det äfven utanför riksdagen. Lika enkelt vore det i själfva verket också om själfva grundlagen innehöll bestämmelse om mannens målsmanskap. Den nya rösträttbestämmelsen behöfde ju blott innehålla att, med upphäfvande af målsmansskapet i denna del, politisk rösträtt tillerkändes kvinnorna.

Riksdagsgruppen säger vidare:

»De bland oss som förut varit riksdagsmän, ha 1904 röstat för och 1905 undertecknat motion om utredning i kvinnorösträttsfrågan. Det synes då ej så lätt — säger riksdagsgruppen — att tillräckligt motivera hvarför en sådan utredning nu skulle ha blifvit helt obehöflig.»

Hvem har någonsin med fog påstått att en sådan utredning vare sig nu eller då var behöflig? Hvarföre motionerade

icke de förutvarande riksdagsmännen från första början enligt vårt politiska dagsprogram: allmän, lika och direkt rösträtt för män och kvinnor, 21 år fyllda? Hvad skulle »utredningen» gälla? Och hvarför »synes det då ej så lätt att tillräckligt motivera» en förändring till det bättre i riksdagsmännens mottaglighet för de förnuftiga impulser som partiprogrammet verkligen kan lämna?

I de listor med begäran om extra partikongress som den kvinnliga agitationskommittén förevisade riksdagsgruppen, påmindes bl. a. följande:

»att en liflig rörelse för den kvinnliga rösträttssaken nu pågår inom landet, hvilken rörelse trots regeringens afböjande hållning redan ledt därtill att under 1906 års riksdag kan från borgerligt håll påräknas motion i syfte att utverka allmän, lika och direkt rösträtt åt kvinnorna samtidigt med rösträttsutvidgningen för männen;

att arbetarpartiet bör se till att kraftigt understödja denna rörelse och lämna sina både kvinnor och män bästa tillfälle att uttala sig för att medborgarrätten nu må utverkas äfven för kvinnorna, något som är behjärtansvärdt i främsta rummet för det arbetande folkets kvinnor.»

På detta svara riksdagsmännen:

»Något förhandslöfte att understödja en från annat håll väckt motion i ämnet, utan att ha sett densamma, finna vi under alla förhållanden olämpligt att afgifva.»

Det var känt allra bäst af riksdagsgruppens ordförande, att hr Lindhagen ämnade motionera om allmän, lika och direkt rösträtt för kvinnorna. Kunde man icke med visshet antaga att hr Lindhagen gärna skulle meddelat sig med hr Branting om sin blifvande motion, och till och med gärna modifiera motionen åt vänster om det varit ringaste utsikt att därigenom få understöd för kvinnorna, af det arbetande folkets målsmän i riksdagen? Det är själfklart att så kunde ha varit fallet i hvad på hr Lindhagen berott. Partiställningen i riksdagen upplyser därom. Och lika själfklart är det att hr Lindhagen ej bör ha haft något mera talande skäl att hittills fördröja sin motion än just det att den stigande kvinnliga rösträttsrörelsen väl skulle kunna få de socialdemokratiska riksdagsmännen med sig, efter som alla rimliga skäl, inbegripet partiprogrammet, talade därför. Men hr Lindhagen var tydligen ej invigd i det mysterium som ofta kallas den socialdemokratiska taktiken; och vår riksdagsgrupp passar så på att klaga:

det *finns* ju ännu ingen »från annat håll väckt motion» att se och granska.

Men allt som hittills citerats från vår riksdagsgrupp kallar den emellertid slutligen i sitt svar för »formella betänkligheter» och anser att dessa skulle »måhända kunna öfvervinnas.»

Värre är det, säger riksdagsgruppen, med följande hinder: »att ett bestämdt framförande just nu från arbetarpartiets sida af kraf på kvinnans rösträtt samtidigt med rösträttsutvidgningen för männen skulle vara att med öppna ögon inbjuda första kammaren att med anledning af motion från oss genom beslut om en ny utredning hindra ett positivt resultat i fråga om rösträtten för män.»

Ansvaret för sådant vill riksdagsgruppen ej påtaga sig, men däremot vill den genom en motion förbättra k. m:ts proposition om utsträckt rösträtt för män.

Men hvad är det då för ett positivt resultat som väntas denna riksdag i rösträttsfrågan för män?

Det är *regeringsförslaget*, en tarflig kompromiss med dubbla skattestreck, bostadsbandet, i hufvudsak allt i behåll som är dåligt och dessutom en ny vingklippning af städerna, som likväl äro yttrandefrihetens enda dragliga tillhåll i landet — detta mot den enda afsevärda förmån att inkomststrecket — 800 kronors strecket — afskaffas, inkomststrecket som årligen hastigt minskar i betydelse.

Det är ju ej alls fråga om att *vår* riksdagsgrupps motion, förutsatt att den verkligen innehåller några afsevärda förbättringar af k. m:ts förslag, skall kunna gå igenom på vanliga vägar; och ännu ha vi ej hört talas om att våra riksdagsmän ämna ställa till revolution till våren för den sakens skull, och väl är det ty för den lär det ingalunda vara värd att riskera halsen.

Riksdagen, inbegripet vår riksdagsgrupp, arbetar helt i kompromissens tecken som den nya regeringen visat sig ej vilja riskera något för att aflägsna. Intet betydande resultat vare sig i rösträttsfrågan eller i någon annan större fråga kan ernås på detta sätt, som undertrycker i stället för att frammana de bättre, i bästa mening fosterländska sidorna hos allmänheten liksom hos dess representanter i riksdagen.

Under en sådan rösträttspolitik som den nuvarande vänsterregeringens rör sig ingenting alls hos folket ute i landet; det finns därför ingenting som verkligen trycker på riksdagen att göra nytta för sig, hvarför den också sysslar med en småfnaskig partipolitik och fabriksgjorda tidningsopinioner.

I detta elände invefva sig våra riksdagsmän och glädjas därtill öfver att vara tungan på vågen mellan det liberala partiet och andra kammarens öfriga grupper. De tro nog att deras position måste vara eller bli särdeles gynnsam för arbetarpartiet. Det är synd om de icke äro här för att svara hvad de ämna uträtta — uträtta de något så blir det genom medverkan till en idélös, partitrogen, för rättvisan likgiltig demokrati som, sedan den lyckats sätta sig i högsätet, blir frihetsfientlig, själfkär och nationalistisk ungefär som den norska.

Riksdagsgruppen slutar sitt svar därmed att den blifvande rösträttsutvidgningen — läs: enligt *regeringens* förslag — enligt deras förmenande »kommer att väsentligt underlätta ett verksamt framförande af öfriga viktiga reformkraf på vårt program, bland dem äfven allmän rösträtt för kvinnor.»

Det är ett stort misstag af riksdagsgruppen. En politik som stirrar sig blind på hvad som i dagligt tal kallas politiskt inflytande — d. v. s. att få vara med då kompromisserna uppgöras — mäktar inte förlösa några viktiga reformkraf, och sannolikt ej heller inom beräknelig tid den kvinnliga rösträttsfrågan.

Jag slutar därför, från min synpunkt på ämnet »arbetarpartiet och kvinnorna», med en vädjan till alla dem som inse den stora betydelsen af en sund idealism för arbetarpartiet liksom för hela samhället, och som uppfatta den kvinnliga rösträttsakens betydelse som ett steg i denna riktning, att i sina tankar och handlingar helt ogilla riksdagsgruppens svar till kvinnorna och att såväl inifrån som utifrån understödja de kvinnor och män inom partiet som föra, och komma att föra, kvinnornas rösträttsak till dess berättigade plats och utrymme inom arbetarpartiet.

